
Kapitola IV. NÁKLADY A VÝNOSY

1. Obecně

Stejně jako v účetnictví obecně, tak i v účetnictví pojišťoven **náklady a výnosy** svou jednoznačně ekonomickou podstatou jsou **kategorií výkazu zisku a ztráty** (jinak též „výsledovka“). Náklady vyplývají v zásadě ze závazků či dluhů (pasiv), naopak výnosům odpovídají zpravidla pohledávky (aktiva). Rozvaha na jedné straně podává informace o stavu aktiv a pasiv ke dni jejího sestavení. Na druhé straně lze říci, že náklady a výnosy, respektive výkaz zisku a ztráty zachycují pohyb aktiv a pasiv či výsledek nakládání s majetkem a závazky označovaný jako **výsledek hospodaření**. Tento výsledek hospodaření se obvykle pojmenovává jako **zisk nebo ztráta** a vzhledem k bilančnímu principu je současně položkou rozvahy (pasiva, vlastní kapitál). Především pro náklady a výnosy potom platí, že se účtují zásadně do účetního období, s nímž časově a věcně souvisí, tzv. **akruální princip**. K uplatnění uvedeného principu slouží zejména institut časového rozlišení nákladů a výnosů (viz dále).

Účtování o nákladech a výnosech v pojišťovnách ovšem vykazuje některá podstatná specifika. Nejdůležitější z nich je, že se zde uplatňuje zásadně **účelové členění nákladů a výnosů**. Tento způsob členění vyžaduje směrnice 91/674/EHS a projevuje se mimo jiné v **uspořádání výkazu zisku a ztráty**, který se člení na Technický účet k neživotnímu pojištění, Technický účet k životnímu pojištění a Netechnický účet.

Pro pojišťovnu je účelové členění daleko důležitější zejména proto, že jí umožňuje zjistit, „na jaký účel, činnost“ vynaložila příslušný náklad či „z jaké činnosti, účelu“ jí plyne příslušný výnos, což má mnohem lepší vypovídací schopnost. Účelové členění nákladů a výnosů pojišťovně tedy umožňuje zjistit účetní výsledek hospodaření jak jednotlivých činností – odvětví pojištění (neživotní, životní) a zajištění, popřípadě „netechnických“ činností, a dále v jejich rámci jednotlivých pojistných produktů nebo jejich skupin (např. pojištění domácnosti, pojištění odpovědnosti za škodu, pojištění pro případ smrti, kapitálové životní pojištění) až po výsledek jednotlivých pojistných smluv. Dokonce toto členění umožňuje zjistit výsledek jednotlivých položek výkazu zisku a ztráty, kterým jsou například „zasloužené pojistné, očištěné od zajištění“, „náklady na pojistná plnění, očištěné od zajištění“, „čistá výše provozních nákladů“.

Uvedené členění v podstatě odpovídá také požadavkům § 17 odst. 6 zákona o pojišťovnictví.

Obecně platný akruální princip účetnictví je zmíněn výše. Na tomto místě se dodává, že vyplývá primárně z ustanovení § 3 zákona o účetnictví, které jej však současně prolamuje tím, že stanoví možnost účtování i v účetním období, v němž se zjistily skutečnosti, které jsou předmětem účetnictví (tj. v účetním období, s nímž tyto skutečnosti nesouvisí). Upozorňuje se, že uvedená možnost

(průlom principu) neplatí v případě účtování o inventarizačních rozdílech, které se vyúčtují vždy do účetního období, za které se inventarizací ověřuje stav majetku a závazků (§ 30 odst. 6 cit. zák.), tzn. do účetního období, se kterým souvisí.

Připomíná se ještě **zákaz vzájemného zúčtování** (kompenzace) podle § 7 odst. 6 zákona o účetnictví, který je absolutní (bezvýjimečný) také v **případě účtování o nákladech a výnosech z pojištění a zajištění** – viz § 35 odst. 3 vyhlášky č. 502/2002 Sb.

Praktickou aplikací akruálního principu účetnictví je především **uplatnění institutu časového rozlišení nákladů a výnosů**, a to:

1. náklady a výdaje, které se týkají budoucích účetních období, ve formě
 - a) nákladů příštích období, aktivní položka,
 - b) výdajů příštích období, pasivní položka,
2. výnosy a příjmy, které se týkají budoucích účetních období, ve formě
 - a) výnosů příštích období, pasivní položka,
 - b) příjmů příštích období, aktivní položka.

K tomu srov. komentář k položce G.III. aktiv nebo H.I. pasiv rozvahy pojištěven. Kritériem pro účtování účetních případů časového rozlišení je skutečnost, že je znám jejich titul (věcné vymezení), výše a období, kterého se týkají. Všechna uvedená kritéria musí být splněna současně. (Jinak nejde o časové rozlišení, ale o rezervy nebo dohadné položky.)

Výše bylo zmíněno, že náklady a výnosy se uvádějí (vykazují) ve výkazu zisku a ztráty v členění na I. Technický účet k neživotnímu pojištění, II. Technický účet k životnímu pojištění a na III. Netechnický účet. Tento výkaz je nedílnou součástí **účetní závěrky**, viz kapitola VII.

Na téma účtování o nákladech a výnosech je důležitý také **Český účetní standard č. 213 Náklady a výnosy** (viz též dále), z něhož se na tomto místě vyjímá:

„1. Náklady

1.1. Na účtech v účtové třídě 5 – Náklady a účtových skupinách se účtuje v souladu s obsahem I. Technického účtu k neživotnímu pojištění, II. Technického účtu k životnímu pojištění a III. Netechnického účtu a obsahovým vymezením položek, které zahrnují, výkazu zisku a ztráty. Náklady v účtové třídě 5 za účetní období se účtují zásadně časově rozlišené. Náklady, u nichž to vyplývá z obsahového vymezení příslušné položky, se účtují na účtech nákladů v hrubé výši; podíl zajišťovatelů na těchto nákladech se účtuje na samostatných účtech nákladů. Nevyplývá-li z těchto postupů účtování něco jiného, účtuje se o nákladech na pojištění a zajištění a o ostatních nákladech současně (souvztažně) jako o dlužích, a o podílech zajišťovatelů či ostatních částkách účtovaných ve prospěch příslušných účtů nákladů současně (souvztažně) jako o pohledávkách. Převody nákladů se řídí ustanovením § 21 vyhlášky. Postup účtování o nákladech musí dále umožnit zjistit informace stanovené v § 22 odst. 1 písm. k) vyhlášky.

1.2. V účtové skupině „Technický účet k neživotnímu pojištění“ se účtuje v souladu s obsahem výkazu zisku a ztráty v části I. Technický účet k neživotnímu pojištění a položek, které zahrnuje. V účtové skupině „Technický účet k životnímu pojištění“ se účtuje v souladu s obsahem výkazu zisku a ztráty v části II. Technický účet k životnímu pojištění a položek, které zahrnuje.

1.3. V účtové skupině „Netechnický účet“ se účtuje v souladu s obsahem výkazu zisku a ztráty v části III. Netechnický účet a položek, které zahrnuje, včetně nákladů, které nelze účtovat v části I. nebo II. výkazu zisku a ztráty. Na účtech této účtové skupiny se účtují náklady na investice v rámci neživotního pojištění.

(...)

2. Výnosy

2.1. Na účtech v účtové třídě 6 – Výnosy a účtových skupinách se účtuje v souladu s obsahem I. Technického účtu k neživotnímu pojištění, II. Technického účtu k životnímu pojištění a III. Netechnického účtu a položek, které zahrnují, výkazu zisku a ztráty. Výnosy v účtové třídě 6 za účetní období se účtují zásadně časově rozlišené. Výnosy, u nichž to vyplývá z obsahového vymezení příslušné položky rozvahy nebo výkazu zisku a ztráty, se účtují na účtech výnosů v hrubé výši; podíl zajišťovatelů na těchto výnosech se účtuje na samostatných účtech výnosů. Nevyplývá-li z těchto postupů účtování něco jiného, účtuje se o předepsaném hrubém pojistném a ostatních výnosech současně (souvztažně) jako o pohledávkách, a o podílech zajišťovatelů či ostatních částkách účtovaných na vrub příslušných účtů výnosů současně (souvztažně) jako o dlužích. Převody výnosů se řídí ustanovením § 21 vyhlášky.

2.2. V účtové skupině „Technický účet k neživotnímu pojištění“ se účtuje v souladu s obsahem výkazu zisku a ztráty v části I. Technický účet k neživotnímu pojištění a položek, které zahrnuje. V účtové skupině „Technický účet k životnímu pojištění“ se účtuje v souladu s obsahem výkazu zisku a ztráty v části II. Technický účet k životnímu pojištění a položek, které zahrnuje.

2.3. V účtové skupině „Netechnický účet“ se účtuje v souladu s obsahem výkazu zisku a ztráty v části III. Netechnický účet a položek, které zahrnuje, včetně výnosů, které nelze účtovat v části I. nebo II. výkazu zisku a ztráty. Na účtech této účtové skupiny se účtují výnosy z investic v rámci neživotního pojištění.

(...“.

Naopak pravidla pro převádění nákladů a výnosů stanoví § 21 vyhlášky č. 502/2002 Sb., ve znění:

„§ 21

- (1) Není-li dále stanoveno jinak, nelze převádět náklady a výnosy mezi
- a) Technickým účtem k životnímu pojištění a Technickým účtem k neživotnímu pojištění,
 - b) Netechnickým účtem a Technickým účtem k životnímu pojištění nebo Technickým účtem k neživotnímu pojištění.

(2) V případě, že nelze některý z účelově členěných nákladů jednoznačně přiřadit do Technického účtu k neživotnímu pojištění nebo do Technického účtu k životnímu pojištění, přiřadí se takový náklad primárně na Netechnický účet, ze kterého jej lze následně rozvrhovat na příslušný Technický účet. Tyto převody nesmí vést ke zkreslení věrného a poctivého obrazu předmětu účetnictví. Takto nelze převádět daně a poplatky, náklady, které nesouvisí s pojiš-

těním a zajištěním, a další náklady, které jsou uvedeny pouze v Netechnickém účtu.

(3) V případě, že nelze některý z účelově členěných výnosů jednoznačně přiřadit do Technického účtu k neživotnímu pojištění nebo do Technického účtu k životnímu pojištění, přiřadí se takový náklad primárně na Netechnický účet, ze kterého jej lze následně rozvrhovat na příslušný Technický účet. Tyto převody nesmí vést ke zkreslení věrného a poctivého obrazu předmětu účetnictví. Takto nelze převádět použití opravných položek, použití rezerv, mimořádné výnosy a výnosy, které nesouvisejí s neživotním nebo životním pojištěním a zajištěním.“

Uvádí se zde schéma těchto převodů a rozvrhování.

Pol.	Č. úč.	MD	Dal	Souvztažnosti – text	MD	Dal	Č. úč.	Pol.
Převody výnosů investic								
				<i>Výnosy účtované na Netechnickém účtu, ale část patří do TÚ k neživotnímu pojištění</i>				
				Výnosy – zůstatky na Netech. účtu			651, 652 653	III.3.
III.6.			657	Převod zůstatků výnosů	651, 652 653			III.3
III.6		657		Převedené výnosy na TÚ k neživotnímu pojištění		611		I.2.
				<i>Výnosy účtované na TÚ k životnímu pojištění, ale část patří do TÚ k neživot. pojištění, resp. na Netech. účet</i>				
				Výnosy – zůstatky TÚ k život. poj.			634, 635 636	II.2.
II.12.			649	Převod zůstatku výnosů	634, 635 636			II.2.
		649		Převedené výnosy na Netech. účet		656		III.4.
Rozvrhování ostatních nákladů								
III.8.	558			Ostatní náklady			363, 235 aj. účty	G.V., F.II:
III.8.		558		Rozvržení ostatních nákladů	512, 518 533 547			I.7.c) I.8. II.8.c) II.11.

K otevírání a uzavírání účetních knih viz kapitola VII. bod 9.